

Gagauzové v Moldávii

Hana Soukupová, Kristýna Audesová, Hospodářská a kulturní studia (HKS), 2016.

Obrázek 1: Komrat Dolayi ¹⁾

ÚVOD A CÍL PRÁCE

Tato práce se zabývá minoritou Gagauzů v Moldavsku. Moldavsko je stát ležící na východě Evropy, mezi Rumunskem a Ukrajinou. V Moldavsku žijí kromě Moldavanů v nezanedbatelném počtu i Ukrajinci a Rusové. Gagauzové zauímají v počtu obyvatel čtvrté místo a tvoří tedy 4,4 % republiky. ²⁾ Kromě Moldavska můžeme Gagauze nalézt i na Ukrajině a v Rusku, v menším zastoupení ale i v Bulharsku, Turecku, Rumunsku a dokonce i v Kazachstánu. Výjimečnost moldavských Gagauzů ale spočívá v tom, že na jihu Moldavska existuje již více než 20 let Gagauzská autonomní oblast. Gagauzové jsou národ turkického původu, není ale dosud objasněno, z kterého turkického kmene pocházejí. Existují tři základní teorie, které se snaží objasnit jejich původ:

1. Teorie poukazující na kmeny Oguzů a Kumánů, kteří v polovině 11. století obsadili jižní Ukrajinu
2. Teorie uvažující o možnosti, že jsou Gagauzové potomci Karakalpaků, kteří dodnes žijí na území Uzbekistánu
3. Teorie, která tvrdí, že se jedná o Povolžské bulgary turkizované v době Osmanské říše ³⁾

I přes svůj turkický původ většina Gagauzů vyznává pravoslavné náboženství.

Cílem této práce je charakteristika minority Gagauzů žijících v Moldavsku. Výzkum se bude zabývat specifikací jejich etnické identity, zaměří se na jejich kulturní hodnoty a zvyklosti. Dalším cílem je také zjistit, jak je gagauzská minorita vnímána moldavskou majoritou a naopak.

Obrázek 2: Autonomní republika ⁴⁾

Hlavním cílem práce je zodpovězení výzkumné otázky:

„Čím se vyznačuje etnická identita Gagauzů?“

a podotázek

- Jaké mají Gagauzové tradice a jsou pro ně důležité?
- Jaký postoj mají Gagauzové k Moldavanům jako většině?
- Jak vnímají Moldavané Gagauzy jako menšinu?

LITERÁRNÍ REŠERŠE

Článek Slavomíra Horáka *Gagauzové v Moldávii* ⁵⁾ se zabývá původem, historií, vznikem autonomie i současnou situací Gagauzka. Autor zmiňuje tři možné teorie o původu Gagauzů. Poukazuje na kmeny Polovců, Karakalpaků a Povolžských Bulgarů. O gagauzském jazyce se dozvídáme, že se v současnosti příliš nepoužívá. Jeho nositelé byli v sovětském období dokonce považováni za méněcenné. Jazyk se tedy zachoval jen na vesnicích a v malých skupinách intelektuálů. Podle článku Gagauzové poslední dobou považují za svou mateřštinu ruštinu a gagauzštině příliš nerozumí. K největšímu národnímu uvědomění Gagauzů přispívají spisovatelé.

Knihu *Text, Context and Performance: Gagauz Folk Religion in Discourse and Practice* ⁶⁾ James Alexander Kapaló píše na základě rozsáhlého výzkumu přímo v Moldavské republice. Kniha se zabývá gagauzským náboženstvím. Kapaló byl schopen mluvit místním dialektem a to mu umožnilo přístup do domovů lidí a účast na jejich rituálech. Gagauzská národní identita se poprvé objevila, když kněz Mihail Mihailovich Cakir přeložil liturgii do gagauzského jazyka, tak vzniká první národní literatura Gagauzů. Gagauzský národ se pokládá za pravoslavný, neexistuje ovšem žádná nezávislá gagauzská pravoslavná církev nebo ruská či rumunská církev, která by uznávala překlad gagauzské Bible. Přesto, že nemají Bibli, mají epištoly, které nazývají „dopisy z nebe“. Silně věřící čtou tyto dopisy každý den a věří, že je chrání od nemocí a smůly. Podle slov Jamese Alexandera Kapaló mnoho mužů posílá svou ženu do kostele a doufají, že to takto stačí za celou rodinu. J. Kapaló ovšem více zajímá to, co náboženští lidé opravdu praktikují, než to, co si myslí. Zaměřuje se na léčebné rituály, kouzla a soukromé modlitby. Ukazuje, že síla náboženství je závislá na náboženských textech, bez ohledu na jejich původ.

Článek *Opportunity structures and group building processes: An institutional analysis of the secession processes in Pridnestrovie and Gagăuzia between 1989 and 1991* z akademického časopisu *Comunistic and Post-Comunist Studies* ⁷⁾ se zabývá bývalými sovětskými státy, konkrétně Gagauzií a její strukturou mezi roky 1989-1991. Článek obsahuje vývoj společnosti, dále projekty, které byly

zřizovány a také vznik samostatnosti autonomní části. Zabývá se strukturou Gagauzka a vývojem jejich společnosti v letech 1989 - 1991. Toto období znamenalo pro gagauzský lid další pokrok ve vývoji jejich dosavadní historie, v tomto období vyvrcholily jejich snahy o vznik autonomní oblasti.

Článek s názvem *Searching for the origin of Gagauzes: Inferences from Y-chromosome analysis*⁸⁾ publikovaný v květnu roku 2009 v přírodovědeckém časopise *American Journal of Human Biology* obeznámuje s výsledky genetických testů, které zkoumají původ Gagauzů. Byly zkoumány chromozomy Y a nejčastěji se vyskytující haplotypy. Haplotypy vykazovaly různorodost, ukázalo se, že Gagauzové tvoří homogenní skupinu. Jejich původ sahá na Balkán, ale i k turkickému kmenu Seldžuků.

Autorka Jana Patková ve svém článku *Kdo zná Gagauzsko?*⁹⁾ popisuje svou návštěvu do této země, historii a místní obyvatelstvo. Autorka popsala Komrat (hlavní město Gagauzské autonomní oblasti) jako nekospilotní město, které působí stroze. Centrum hlavního města se skládá z parlamentu a velkého pravoslavného chrámu. V Gagauzsku je možné vidět nerovnost ve společnosti, na silnicích jezdí stará auta, vedle nich luxusní mercedesy a mezi nimi dokonce i koňská spřežení. Ve svém článku se také zmiňuje o gagauzské historii, která vede až k samostatnosti Gagauzka. Obyvatelé malé autonomní části Moldávie mají turkický původ. Podle vzhledu Gagauzy od Moldavanů na první pohled nerozeznáme. Oficiálními jazyky Gagauzie jsou gagauzština, ruština a moldavština. Gagauzština se používá v rodinách a na vesnicích. Aby tento jazyk nezanikl, vyučuje se ve školách, jako cizí jazyk. Jinak hovoří Gagauzové převážně ruštinou: na úřadech, s Moldavany, i mezi sebou.

METODOLOGIE

V práci jsou použity kvalitativní metody s oporou kvantitativních dat. Využitá kvantitativní data mají charakteristiku statistických údajů týkajících se změn populace a počtu obyvatel. Kvalitativní data byla získána za použití polostandardizovaných rozhovorů, respondenti vyprávěli sami, ale drželi se daných otázek. Všichni respondenti byli osloveni přes sociální síť Instagram.

Pro zajištění obecných informací o gagauzské minoritě v Moldavsku bylo užito sekundárních zdrojů. Kvantitativní data byla získána sběrem dat především z odborné literatury a akademických prací zabývajících se řešenou problematikou. Pro zjištění doplňujících informací byly využity odborné články z periodik. Zjištění rozšiřujících informací z druhotných zdrojů je důležité pro pochopení základních informací v širším kontextu. Pro pochopení dané problematiky více do hloubky bylo použito kvalitativních metod při výzkumu primárním.

Výhody a nevýhody výzkumných přístupů

Kvantitativní metoda je vhodná pro shromažďování dat od více respondentů. Výhodou je, že nezabere příliš mnoho času. Pomocí této metody můžeme především statistická data vyhodnotit pomocí tabulek a grafů. Nevýhodou může být to, že se nedostaneme do hloubky získaných dat. Nelze proniknout do hloubky zkoumané problematiky.

Kvalitativní metoda dává možnost získání velmi podrobných informací od menšího počtu respondentů. Je zde snaha respondenta více poznat a pochopit jeho stanoviska a postoje k dané problematice, v které se orientuje. Nevýhodou kvalitativní metody je obtížnost vyhodnocování dat, malé množství respondentů a časová náročnost.

Zúčastnění respondenti

Moldavská majorita

1. **Jakael B.** - narodil se a dospěl v Moldávii, ale nyní žije s pětiletou dcerou v Las Vegas. Nabídl nám svůj pohled na Gagauze jako na menšinu.
2. **Donna S.** - narodila se a žije v Moldávii, je jí 35 let.
3. **Olya P.** - moldavská dívka žijící v hlavním městě Kišiněv, je jí 26 let.

Gagauzská minorita

1. **Oleg K.** - narodil se v Gagauzsku a nyní žije v Rusku, v Moskvě
2. **Pjótr S.** - je členem gagauzské menšiny, stále žije v Gagauzsku, je mu 22 let. Široce nás seznámil s životem v Gagauzii a gagauzskou kulturou.
3. **Geogrij B.** - žije v Gagauzsku od narození, je mu 45 let.
4. **Alexandr L.** - je Gagauzem, nyní žije v Turecku

VÝZKUMNÁ ČÁST

MOLDAVSKO

Obrázek 3: Vlajka Moldavské republiky ¹⁰⁾

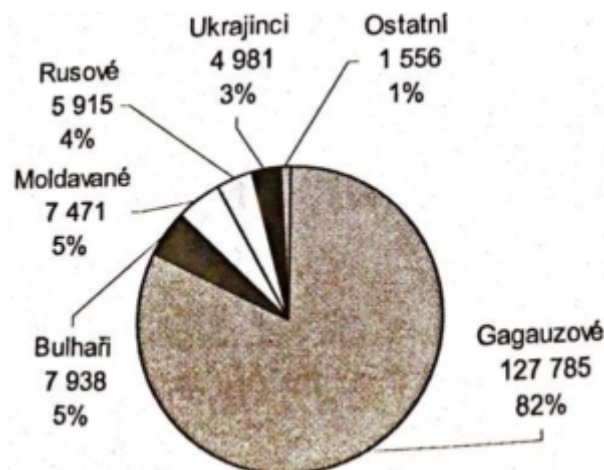
Oficiální název státu je Moldavská republika. Jedná se o malý vnitrozemský stát ve východní Evropě. Republika sousedí jihozápadně s Rumunskem a severovýchodně s Ukrajinou. Na východě republiky se nachází neuznávaná autonomní oblast Podněsterská republika. Na jihu leží Gagauzská autonomní oblast. V Moldavsku žije téměř 3,6 milionu obyvatel. Úředním jazykem je od roku 2013 rumunština, ale používá se i ruština, ukrajinština a gagauzština. Před rokem 2013 byla úředním jazykem moldavština, která ale byla často považována za pouhý dialekt rumunštiny. V Moldavsku převažuje pravoslavné náboženství. Hlavním městem Moldavska je Kišiněv. Moldavsko není členským státem Evropské unie a i přes zahraniční pomoc a rozvojovou spolupráci je stále jednou z nejchudších oblastí Evropy. ¹¹⁾

GAGAUZSKO

Obrázek 4: Gagauzská autonomní oblast ¹²⁾

Gagauzsko neboli Gaguzie je autonomní část ležící v Budžaku, na jihu Moldávie. V Gagauzsku žije 175 500 obyvatel, z nichž 82% tvoří Gagauzové (národ turkického původu), 7,8% Moldavané a 4,8% Besarabští Bulhaři. Oficiálními jazyky jsou gagauzština, moldavština a ruština. Autonomní část má rozlohu 1832 km². Hlavním městem je Comrat. 96% obyvatel vyznává pravoslavnou církev. Národ Gagauzů je turkického původu a jeho populace sčítá asi 250 000 osob. Ovšem dodnes není určeno, se kterým turkistickým kmenem lze Gagauzy spojit. ¹³⁾

Graf č. 1: Obyvatelstvo Gaguzie (2014) ¹⁴⁾

HISTORIE

První zmínky pochází ze 13. století, kdy se předci moldavských Gagauzů usadili na území jménem Dobrudža (Rumunsko a Bulharsko). Během 15. století se území stalo součástí Osmanské říše, přičemž sultán povolil používat Gagauzům pravoslavné křesťanství. ¹⁵⁾

Během 18. století se část Gagauzů přesídlila do dnes již historického území Besarábie. Důvod migrace není přesně znám. Historické území ve východní Evropě tvořící východní část historické země Moldávie. V současné době je rozděleno mezi Moldavsko a Ukrajinu. ¹⁶⁾

V roce 1906 se zrodila první myšlenka o samostatnosti Gagaguzů. V tento rok byla jednostranně vyhlášena Gagauzská republika, která existovala 10 dní, načež byla revolta ukončena ruskými vojsky. Hranice státu Besarábie se poté ještě několikrát změnila (území mezi Ruskem a Rumunskem). Během 1. světové války většina gagauzského území spadala pod vládu Rumunska, což s sebou přineslo také špatné vztahy s Rumuny. V roce 1940 se území stalo součástí SSSR. ¹⁷⁾

V 60. letech se obnovil zájem o gagauzskou kulturu, jazyk a historii. Vznikla první oficiální verze psané gagauzštiny (v azbuce), která se začala učit na školách (výuka skončila v roce 1962). Roku 1988 bylo založeno hnutí Gagauz Halki (Gagauzský lid), které uskutečnilo o rok později svůj první sjezd, v rámci kterého byl vytyčen požadavek autonomie v rámci moldavské SSSR s hlavním městem Komrat. 19. srpna 1990 byla v Komratu tzv. Zakladatelským kongresem (Kurucu kongre) vyhlášena nezávislost gagauzského lidu na Moldavské republice. Toto prohlášení moldavská vláda odmítla a neuznala ani výsledky všeobecných voleb, které se konaly 26. září 1990. Situace se vyhrotila, Komrat byl okupován, avšak obě strany zasedly k jednání. Výsledkem byla omezená autonomie, uznání nově zvoleného gagauzského parlamentu a umožnění práce deseti gagauzských poslanců v celorepublikovém parlamentu. Definitivně však byl vyřešen status Gagauzka až 23. prosince 1994, kdy parlament Republiky Moldávie přijal Zákon o zvláštním právním statusu Gagauzka (Gagauz Eri). Tento zákon tvoří také neoficiální ústavu Gagauzka. Referendum stanovilo hranice Gagauzka, do kterých bylo zařazeno 5 měst (Komrat – hlavní město, dále Čadir, Kaul, Vulkaneš a Tarakli). Toto mírové vyústění konfliktu je udáváno mnohými organizacemi jako příklad řešení mezinárodních konfliktů. ¹⁸⁾

POLITICKÁ SITUACE

Gagauzsko má v současné době autonomní status v rámci Moldavska. V čele gagauzské autonomní oblasti stojí guvernér, oficiálně nazývaný Baškan, který je volen na čtyři roky. Guvernér se automaticky stává členem vlády Moldavské republiky. Zákonodárnou moc vykonává Lidové shromáždění Gagauzie (Halk Topluşu Gagauz-Yeri), které je volené na čtyři roky. Výkonná moc připadá Výkonnému výboru Gagauzie (Bakannik Komiteti Gagauz-Yeri). ¹⁹⁾

Poslední volby baškna proběhly v březnu roku 2015. S 57% zvítězil Irina Vlah, který je hlavou státu i v současnosti. Popularita Irina Vlah je vysvětlena podporou poskytnutou socialistické strany, která je nejpopulárnější stranou mezi Gagauzy. ²⁰⁾

Gagauzsko má značné ekonomické vazby s Ruskem, co se týče vývozu a dovozu surovin. Tato spolupráce autonomní oblasti velice pomáhá, protože je jednou z nejchudších oblastí Moldávie. Moldávie se snaží dostat do EU, ale podle bývalého gagauzského prezidenta Michaila Formuzala by tím přivedlo Gagauzsko ještě k větší chudobě.

Vznik autonomie v Gagauzsku podnítl začátek spolupráce mezi Gagauzy a Turky. Turecká vláda je podporuje finančně, jsou realizovány studijní výměnné pobyty a v televizi se vysílají turecké programy. Turecko financovalo například výstavbu komratské univerzity, dále nový domov pro seniory. Ze spolupráce je financována i oprava silničních spojů a podporují i lékařské odvětví. Turecká podpora zlepšuje ekonomickou situaci. ²¹⁾

Zajímavostí je, že 90% obyvatelstva je pro užší spolupráci s Ruskem, 30% je pro spolupráci s Turky a pouze 5% s EU. ²²⁾

Oleg K. říká, že by se vláda Moldavské republiky ráda připojila k Evropské unii, ale lidé žijící v Gagauzsku si to nepřejí, protože mají mnohem blíže k Rusku a to nejen z ekonomických důvodů. EU

nedělá pro Gagauzsko nic užitečného, místní obyvatelé se cítí být částí i Rusové, používají ke komunikaci ruský jazyk a často se stěhují do Ruska za prací nebo studii.

Podle **Alexandra L.** je celý problém Gagauzsku zaviněn Ruskem. Lidem v Gagauzsku jsou ruskou vládou vymývány mozky, aby si myslely, že nemají s Moldavskem nic společného a cítili se být Rusy. Majorita Moldavanů se podle Alexandra L. o Gagauzii víceméně nezajímá a už vůbec ne o ruskou politiku. Vidí výhody ve členství v EU pro Moldávii jako celek.

Olya P. má takový názor na věc, že ne každý se chce přidat k EU, ale konflikt je způsoben především těmi, kteří o vstup usilují. Celkově vztah mezi lidmi je ale bezproblémový.

KULTURA A TRADICE

Obrázek 5: Kroje ²³⁾

Gagauzané jsou malým národem, ale i přes to si stále udržují svou specifickou kulturu, tradici, jazyk, kuchyni a folklór. Kultura Gagauzů je ovlivněna jejich nejednotným původem, můžeme v ní nalézt prvky ukrajinské, moldavské, bulharské, rumunské i turecké tradice.

LIDOVÉ KROJE

Lidové kroje Gagauzů jsou si blízké s kroji na Balkánském poloostrově. Ve všední dny chodí lidé oblékáni obyčejně, ale při slavnostních příležitostech nosí svůj tradiční kroj. Na vesnicích můžeme u starších generací pozorovat i každodenní nošení typických krojů.

Kroj mužů se skládá ze zdobené košile, plátěných kalhot, širokého pásku a klobouku. Pásku se říká „kushak“, většinou bývá červené barvy a v žádném případě nesmí chybět. Podle tradice si muži pásek obmotávají kolem pasu tolikrát, kolik jim je let. V zimním období muži tradičně nosí košili a kalhoty z ovčí kůže s kožešinou uvnitř, vestu a čepici z ovčí vlny.

Ženy nosí šaty s tříčtvrtečními rukávy, zástěru kolem pasu a šátek na hlavě. Během zimy si oblékají šaty s dlouhými rukávy a vlněné kabáty. Šátek bývá ozdoben penízky. V gagauzské kultuře se dodržuje zvyk, že při svatebním obřadu má nevěsta na hlavě šátek po celou dobu, ten je ozdoben jedním až čtyřmi penízky darovanými od tchyně. Vlasy nevěsty mohou být pod šátkem vidět. U žen po

porodu už vlasy musí být kompletně schovány pod šátkem. ²⁴⁾

Obrázek 6: Ženské kroje ²⁵⁾

Kostýmy jsou v tmavších barvách a pro oživení se používá velké množství šperků, které kraj svátečně rozzáří. Nosí se náramky, náušnice a náhrdelníky (obvykle vyrobené ze zlatých nebo stříbrných penízků). Nevdané dívky nosí náhrdelník z jedné řady penízků a po svatbě je zdobí náhrdelníky ze dvou řad. Při svatbě má ženichova matka trojřadý náhrdelník. ²⁶⁾

K tomuto tématu se nejvíce vyjádřil **Georgij B.** Když byl Georgij mladý, byl členem folklórní skupiny v jejich městečku. Kroje se využívají při vesnických slavnostech, ale ve větších městech je neobvyklé kraj zahlédnout. Většina symbolů folklórních tanců vychází z moldavsko - rumunské kultury, což vzhledem k jejich situaci není nic podivuhodného. Jedním z pohybů, který se neobjevuje u rumunských tanců je krouživý pohyb rukou zahájený v zápěstí, při kterém se dlaň tlačí od těla. Tento taneční pohyb se často objevuje u turkických skupin.

SVÁTKY A JÍDLO

Gagauzové vyznávají pravoslavné náboženství, proto oslavují Vánoce podobně jako ostatní pravoslavné národy. **Pjotr S.** říká, že na Štědrý den si mladí muži dávají na hlavu korunu, jezdí na saních za dívkami, které se jim líbí a zpívají jim písně.

Podle Georgije B. je významným svátkem i Den sv. Jiří, který je připomínán v Gagauzii i Moldávii. V největších městech se konají i vojenské přehlídky. Ve většině obcí se konají slavnosti a v regionálních centrech koňské dostihy. Svátý Jiří je patronem vojáků, zemědělců a farmářů. Na Den sv. Jiří se proto konají tradiční porážky beránka a jeho následná úprava. V některých oblastech může být poráženým beránkem první narozené jehně v daném roce. Před porážkou je jehně pokládáno na věnec květin a posvěceno knězem.

Obrázek 7: Slavnostní pokrm na sv. Jiří²⁷⁾

V tento den se rodiny shromažďují k hostině. Jehněčí maso se nejčastěji peče v troubě, kusy masa jsou plněné rýží s bylinkami a kousky vnitřností. Pro Gagauze je to kulinářská lahůdka.

Alexandr L. mluvil o svátku sv. Dimitrije, který se slaví 8. listopadu (podle juliánského kalendáře 28. listopadu). Tento den symbolizuje konečný příchod podzimu a hrozící nástup zimy. Na pozemcích farmáři ukončují zemědělské práce, zahrady musejí být čisté a ve sklepě by mělo stát čerstvé víno. Gagauzové se snaží veškerou podzimní práci dokončit dříve než jejich sousedé, aby mohli dříve slavit ukončenou sezónu. Sobota po tomto svátku je věnována rodinám, ty se scházejí, oslavují a diskutují o provedené práci za poslední měsíce.

Naše respondentka **Olya P.**, i přes svůj moldavský původ, s oblibou navštěvuje gagauzskou restauraci jménem Gok-oguz v Kišiněvě, ve kterém žije. Podle ní je gagauzská kuchyně bezkonkurenční.

NÁBOŽENSTVÍ A JAZYK

Pravoslavná církev je největší organizovanou náboženskou skupinou v Gagauzské autonomní oblasti. Většina obyvatelstva je tedy i přes svůj turkický původ pravoslavného vyznání. V Komratu, v hlavním městě Gagauzské autonomní oblasti, není příliš architektonických památek k vidění. Za nejvýznamnější stavbu je považována budova Gagauzského parlamentu. Naproti této administrativní budově leží park, ve kterém se nachází pravoslavný kostel, který je považován za centrum gagauzské pravoslavné víry. Kostel se vyznačuje typickou pravoslavnou cibulovitou kupolí a samostatnou, poměrně vysokou zvonící.²⁸⁾

Podle slov **Olega K.** se většina Gagauzů jistě považuje za pravoslavné. Jeho babička chodí do kostela každou neděli a když byl menší, chodil s ní. Teď jde jen, když je u babičky na návštěvě v Gagauzii a chce jí udělat radost. Potřebu jít do kostela sám od sebe nemá a prý to tak má i naprostá většina jeho vrstevníků. Oleg by byl rád, až bude mít děti, aby do kostela opět chodili.

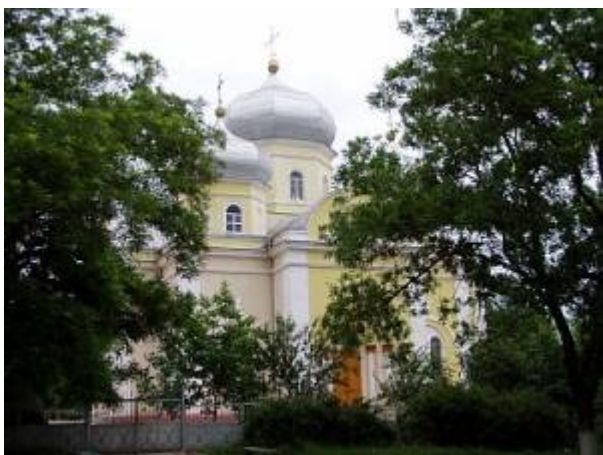

Obrázek 8: Gagauzský parlament v Komratu ²⁹⁾

Gagauzštinu lze zařadit do altajské jazykové skupiny a dále do je turkický jazyků, kde v podskupině západoturkických jazyků najdeme jazyky oghuzské. Mezi západní oghuzské jazyky patří turečtina, osmanská turečtina, ázerbájdžánština a gagauzština. Gagauzština není přímo totožná s turečtinou, ale je jejím dialektem.

V dřívějších dobách tento jazyk nebyl označován jako gagauzština, ale jako turečtina či turecký dialekt. Zásahu o vznik gagauzského písma má pravoslavná církev. Kněz Mihail Cakir, si uvědomil potřebu existenci gagauzského jazyka nejen v komunikaci, ale k užívání náboženských textů, kterým by Gagauzové rozuměli. Kněz přeložil nejpoužívanější pravoslavné modlitby a evangelia do gagauzštiny. Kniha vyšla v roce 1908 a nesla název Evangelia. Jednalo se o první knihu psanou v gagauzském jazyce. Gagauzština je jedním z úředních jazyků gagauzské autonomní oblasti. Z počátku existovala pouze orální forma gagauzštiny. První oficiální verze vznikla až v roce 1957. V současné době se pro písemnou verzi gagauzštiny jazyka abeceda, která operuje s latinkou. ³⁰⁾

Existují dva mluvené dialekty: centrální a jižní. Centrálním dialektem se mluví v okolí Komratu a jižním v oblasti města Vulcănești. ³¹⁾

Obrázek 9: Katedrála sv. Jana v Komratu ³²⁾

Náš respondent **Pjotr S.** žije v malém městečku Congaz. S ostatními občany mluví pouze gagauzštinou. Jak sám uvedl, ve velkých městech gagauzštině už nikdo příliš nevěnuje pozornost. Gagauzština se nelíbí Moldavanům. Pjotr je velmi hrdý, že tímto jazykem může mluvit, je to jeho mateřský jazyk, který používá od dětství a dokonce se ho učil ve škole.

Druhý respondent **Georgij B.** ovládá všechny jazyky, které jsou oficiální v Gagauzii. Hovoří tedy

gagauzštinou, rumunštinou i ruštinou. Gagauzštinu využívá především v domácím prostředí.

MUZEUM NA ZACHOVÁNÍ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

V roce 1966 bylo založeno gagauzské národní muzeum, ve kterém je možnost navštívit a poznat kulturu Gagauzů. V roce 1986 bylo muzeum pojmenováno podle jeho zakladatele Cara - Ciobanu. V roce 1993 vesnice Beshalma vstoupila na seznam památek UNESCO.³³⁾ Muzeum zachycuje historii, kulturu a každodenní život gagauzů od středověku až do moderní doby. Má více než 6 tisíc artefaktů, včetně děl gagauzských umělců, spisovatelů a básníků.

Obrázek 10: Gagauzské muzeum³⁴⁾

POHLED MOLDAVSKÉ MAJORITY NA GAGAUZSKOU MINORITU

Co se týká pohledu moldavské majority na gagauzskou menšinu, z výpovědí respondentů se dá říci, že jejich soužití je naprosto bezproblémové. Moldavská většina si gagauzské obyvatele uvědomuje, uznává jejich kulturu a tradice, ale gagauzská politická situace je příliš nezajímá. Gagauzsko funguje více méně jako samostatný stát a život moldavské většina neovlivňuje ani pozitivně ani negativně.

Naši respondenti patřící k moldavské majoritě: **Jakael B.**, **Olya P.** a **Donna S.** mají na gagauzskou minoritu vesměs stejný názor. Gagauzané jim nepřijdou odlišní, mají s nimi přátelské a bezkonfliktní vztahy. Podle jejich úsudku se mezilidské vztahy nemají mísit s politikou.

POHLED GAGAUZSKÉ MINORITY NA MOLDAVSKOU MAJORITU

V 90. letech gagauzská minorita usilovala o získání autonomie, kterou posléze získala. Toto mírové vyústění konfliktu je udáváno mnohými organizacemi jako příklad vyřešení mezietnických konfliktů. Gagauzové a Moldavané sdílejí velmi podobnou historii, kulturu, náboženství a mají spoustu podobných tradic. Jeden z nejdůležitějších prvků gagauzské identity je jejich mateřský jazyk, a tím je gagauzština.

Georgij B. si myslí, že všeobecně jsou lidé k sobě přátelští, nepřístupují k sobě jako k jiné národnosti. Podle jeho stanoviska jsou ale Gagauzané přeci jen o něco laskavější než Moldavané.

Pjotr S. je velký vlastenec, je hrdý na to, že je Gagauzem a s oblibou dodržuje všechny svátky a tradice. Silně nesouhlasí s moldavskou politikou a s Moldavanými si příliš nerozumí. Nechápe, jak mohou

Moldavané chtějí vstoupit do EU, i když dobře vědí, že by to pro gagauzskou oblast byla zkáza, protože potřebuje ruskou podporu, aby ekonomika v Gagauzii fungovala alespoň na současné úrovni.

Poslední z respondentů **Alexandr L.** žije nyní mimo území Gagauzské autonomní oblasti, v Turecku. Snaží se přizpůsobit tureckým podmínkám, ale stále se drží pravoslavného náboženství a doma mluví gagauzsky. S Moldavany nikdy příliš do styku nepřišel. Po ekonomické stránce se mu prý v Turecku daří mnohem lépe.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo odpovědět na výzkumnou otázku, tedy zodpovědět, čím se vyznačuje etnická identita Gagauzů žijících v Moldavsku. Dalším cílem práce bylo zodpovědět výzkumné podotázky, které se zaměřovaly především na gagauzské tradice a také na pohled Gagauzanů na majoritu země, ve které žijí a na pohled majority na Gagauze.

I přesto, že Gagauzská autonomní oblast vznikla až v 90. letech 20. století, tak si gagauzské obyvatelstvo udrželo své kulturní zvyky, tradice a především mateřský jazyk. Gagauzština je opravdu nejspecifičtější symbolem gagauzské populace. Moldavština je indoevropský románský jazyk, zatímco gagauzština je altajský turkický jazyk. Jazyk je v současné době to, co oba dva národy nejvíce odlišuje.

Gagauzové ovládají především ruštinu, moldavštinu a gagauzštinu. Gagauzsky se hovoří hlavně v menších městech a na vesnicích. Ve velkých městech nemá gagauzština příliš velké uplatnění a používá se převážně ruština a moldavština. Podle našich zkušeností nabytých při komunikaci s respondenty jsme zjistily, že Gagauzové nemají znalost mezinárodního jazyka, kterým je angličtina. Oproti tomu Moldavané jsou schopni anglicky komunikovat na velmi slušné úrovni.

Kultura Gagauzů je ovlivněna jejich nejednotným původem, můžeme v ní nalézt prvky ukrajinské, moldavské, bulharské, rumunské i turecké tradice. Gagauzané žijící v Moldávii, už mají s Moldavany natolik spjatou historii, že jsou jejich tradice a kultura v mnohém prolínají.

Pro Gagauze je důležitý jejich folklór, specifické pro ně jsou tradiční kroje, které využívají při všech větších svátcích. Kostými jsou převážně v tmavších barvách, na zvýraznění kostýmu se používají výrazné doplňky.

I přes to, že jsou Gagauzové turkického původu, vyznávají z velké většiny pravoslavné křesťanství, stejně jako Moldavané a další slovanské země.

Gagauzsko funguje víceméně jako samostatný stát a život moldavské většiny neovlivňuje ani pozitivně ani negativně. Gagauzané a Moldavané spolu žijí bezkonfliktně a nedělají mezi sebou velké rozdíly. Jejich bezproblémové vztahy se ale neodrážejí v politické situaci. Vzhledem k tomu, že sdílejí jedno území, musejí některá rozhodnutí tvořit dohromady, což neprospívá jejich politickým zájmům. Moldávie usiluje o vstup do EU, co by ovšem Gagauzské autonomní oblasti neprospělo z důvodu silných nejen obchodních vztahů s Ruskem.

Zdroje

Seznam použitých zdrojů

CASH, Jennifer R. *Villages on stage: folklore and nationalism in the Republic of Moldova*. London: Global [distributor], 2012. Halle studies in the anthropology of Eurasia, 26. ISBN 3643902182.

Gagauz. *Encyclopedia of World Cultures* [online]. 2016 [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://www.encyclopedia.com/topic/Gagauz.aspx>

Gagauz national costume. *Gagauzia is the offspring of Kumans and Pechenegs*. Nationalclothing.org [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://nationalclothing.org/11-nationalclothing/europe/46-gagauz-national-costume-gagauzia-is-the-offspring-of-kumans-and-pechenegs.html>

Gagauzové: Pravoslavní Gagauzové dosáhli rozsáhlé autonomie. Václav Prokůpek [online]. 2009 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.vaclav-prokucek.eu/news/gagauzove/>

GAGAUZOVÉ V MOLDÁVII: *Historický vývoj Gagauzů*. Slavomír Polák [online]. [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.slavomirhorak.euweb.cz/gagauz.htm>

Gagauzové v Moldávii. Slavomír Horák [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.slavomirhorak.euweb.cz/gagauz.htm>

KAPALÓ, James Alexander. *Text, context and performance: Gagauz folk religion in discourse and practice*. Boston: Brill, 2011. Studies in the history of religions, 135. ISBN 9789004197992

Kdo zná Gagauzsko? Czech press: Koktejl [online]. 2007 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.czech-press.cz/>

MAYER, Milan. *Gagauzové – jazyk a jejich etnická identita* [online]. 2014 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://kulturnistudia.cz/wp-content/uploads/2015/02/Gagauzov%C3%A9-%E2%80%93-jazyk-a-jejich-etnick%C3%A1-identita.pdf>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Moldavsko*. [online]. 2014. [cit. 04.04.2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/moldavsko/

Moldavsko.sk [online]. [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://moldavsko.sk/>

Moldova - Comrat. Europe-East.com [online]. 2014 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.europe-east.com/moldova/comrat.html>

Moldova-online.travel. *Gagau Yeri – The Mysterious Land of Gagauzian People*. [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://moldova-online.travel/2013/07/gagauz-yeri-the-mysterious-land-of-gagauzian-people>

VARZARI, Alexander, Vladimir KHARKOV, Wolfgang STEPHAN, Valentin DERGACHEV, Valery PUZYREV, Elisabeth H. WEISS a Vadim STEPANOV. *Searching for the origin of Gagauzes: Inferences from Y-chromosome analysis*. *American Journal of Human Biology*. 2009, (3), 326-336. DOI: 10.1002/ajhb.20863.

ZABARAH, Dareg A. *Opportunity structures and group building processes: An institutional analysis of the secession processes in Pridnestrovie and Gagauzia between 1989 and 1991*. *Communist and Post-Communist Studies* [online]. 2012, 45(1-2), 183-192 [cit. 2016-04-05]. DOI: 10.1016/j.postcomstud.2012.03.007. ISSN 0967067X.

Zdroje grafů

Graf 1: Obyvatelstvo Gagauzie (2014), [cit. 2016-05-10]. Převzato z: KOKAISL, Petr. *Etnické minority v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2014, 436 s. ISBN 978-80-213-2524-1.

Zdroje obrázků

Obrázek 1: Komrat Dolayi [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://losmundosdehachero.blogspot.com/2014/05/viaje-gagauzia-los-turcos-procedentes.html>

Obrázek 2: Autonomní republika [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <https://moldovanpolitics.com/2014/12/22/gagauz-autonomy-marks-20-years-amid-pride-and-prejudice/>)

Obrázek 3: Vlajka Moldavské republiky [online]. [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.statnivlajky.cz/moldavsko>

Obrázek 4: Gagauzská autonomní oblast [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.gfbv.it/3dossier/eu-min/autonomy.html>

Obrázek 5: Kroje [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://trakia-tours.com/folklore-region-thrace-cultural-10.html>)

Obrázek 6: Ženské kroje [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://nationalclothing.org/11-nationalclothing/europe/46-gagauz-national-costume-gagauzia-is-the-offspring-of-kumans-and-pechenegs.html>)

Obrázek 7: Slavnostní pokrm na sv. Jiří. Převzato od respondenta

Obrázek 8: Gagauzský parlament v Komratu [online]. [cit. 2016-06-09] (Dostupné z: <http://www.europe-east.com/moldova/comrat.html>)

Obrázek 9: Katedrála sv. Jana v Komratu [online]. [cit. 2016-06-09] (Dostupné z: <http://www.europe-east.com/moldova/comrat.html>)

Obrázek 10: Gagauzské muzeum [online]. [cit. 2016-05-16] Dostupné z: http://moldovaholiday.travel/index.php?option=com_k2&view=item&id=47:national-gagauz-history-and-ethnographic-museum&Itemid=42&lang=en

---

Počet shlédnutí: 588

1)

Obrázek 1: *Viaje a Gagauzia: los turcos procedentes de Bulgaria en la ex república soviética de*

Moldavia [online]. Dostupné z:

<http://losmundosdehachero.blogspot.com/2014/05/viaje-gagauzia-los-turcos-procedentes.html>

2)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky *Moldavsko*. [online]. 2014. [cit. 04.04.2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/moldavsko/

3) 19) 21) 30)

MAYER, Milan. Gagauzové – jazyk a jejich etnická identita [online]. 2014 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://kulturnistudia.cz/wp-content/uploads/2015/02/Gagauzov%C3%A9-%E2%80%93-jazyk-a-jejich-etnick%C3%A1-identita.pdf>

4)

Obrázek 2: *Gagauz Autonomy Marks 20 Years of Pride and Prejudice* [online]. Dostupné z:

<https://moldovanpolitics.com/2014/12/22/gagauz-autonomy-marks-20-years-amid-pride-and-prejudice/>

5)

Gagauzové v Moldávii. Slavomír Horák [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z:

<http://www.slavomirhorak.euweb.cz/gagauz.htm>

6)

KAPALÓ, James Alexander. Text, context and performance: Gagauz folk religion in discourse and practice. Boston: Brill, 2011. Studies in the history of religions, 135. ISBN 9789004197992

7)

ZABARAH, Dareg A. Opportunity structures and group building processes: An institutional analysis of the secession processes in Pridnestrovie and Gagauzia between 1989 and 1991. *Communist and Post-Communist Studies* [online]. 2012, 45(1-2), 183-192 [cit. 2016-04-05]. DOI: 10.1016/j.postcomstud.2012.03.007. ISSN 0967067X.

8)

VARZARI, Alexander, Vladimir KHARKOV, Wolfgang STEPHAN, Valentin DERGACHEV, Valery PUZYREV, Elisabeth H. WEISS a Vadim STEPANOV. Searching for the origin of Gagauzes: Inferences from Y-chromosome analysis. *American Journal of Human Biology*. 2009, (3), 326-336. DOI: 10.1002/ajhb.20863.

9)

Kdo zná Gagauzsko? Czech press: Koktejl [online]. 2007 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z:

<http://www.czech-press.cz/>

10)

Obrázek 3: *Moldavská vlajka* [online]. Dostupné z: <http://www.statnivlajky.cz/moldavsko>

11)

Moldavsko.sk [online]. [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://moldavsko.sk/>

12)

Obrázek 4: *The working autonomies in Europe* [online]. Dostupné z:

<http://www.gfbv.it/3dossier/eu-min/autonomy.html>

13)

Gagauzové: Pravoslavní Gagauzové dosáhli rozsáhlé autonomie. Václav Prokůpek [online]. 2009 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.vaclav-prokupek.eu/news/gagauzove/>

14)

Obyvatelstvo Gagauzie (2014), Převzato z: KOKAISL, Petr. *Etnické minority v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2014, 436 s. ISBN 978-80-213-2524-1.

15) 17)

MAYER, Milan. Gagauzové – jazyk a jejich etnická identita [online]. 2014 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://kulturnistudia.cz/wp-content/uploads/2015/02/Gagauzov%C3%A9-%E2%80%93-jazyk-a-jejich-etnick%C3%A1-identita.pdf>

16)

Gagauzové: Pravoslavní Gagauzové dosáhli rozsáhlé autonomie. Václav Prokůpek [online]. 2009 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.vaclav-prokupek.eu/news/gagauzove/>

18)

GAGAUZOVÉ V MOLDÁVII: Historický vývoj Gagauzů. Slavomír Polák [online]. [cit. 2016-04-28].

Dostupné z: <http://www.slavomirhorak.euweb.cz/gagauz.htm>

²⁰⁾ ²²⁾

VLAS, Cristi. What is the political situation in Gagauzia like? Moldova.ORG [online]. [cit. 2016-06-09].

Dostupné z: <http://www.moldova.org/en/what-is-the-political-situation-in-gagauzia-like-poll/>

²³⁾

Obrázek 5: *FOLKLORE REGION THRACE* [online]. Dostupné z:

<http://trakia-tours.com/folklore-region-thrace-cultural-10.html>

²⁴⁾

CASH, Jennifer R. Villages on stage: folklore and nationalism in the Republic of Moldova. London: Global [distributor], 2012. Halle studies in the anthropology of Eurasia, 26. ISBN 3643902182.

²⁵⁾

Obrázek 6: *Gagauz national costume. Gagauzia is the offspring of Kumans and Pechenegs* [online].

Dostupné z:

<http://nationalclothing.org/11-nationalclothing/europe/46-gagauz-national-costume-gagauzia-is-the-offspring-of-kumans-and-pechenegs.html>

²⁶⁾

Gagauz national costume. Gagauzia is the offspring of Kumans and Pechenegs. Nationalclothing.org [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z:

<http://nationalclothing.org/11-nationalclothing/europe/46-gagauz-national-costume-gagauzia-is-the-offspring-of-kumans-and-pechenegs.html>

²⁷⁾

Obrázek 7: *Převzato od respondentů*

²⁸⁾

Moldova - Comrat. Europe-East.com [online]. 2014 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z:

<http://www.europe-east.com/moldova/comrat.html>

²⁹⁾

Obrázek 8: *Moldova - Comrat* [online]. Dostupné z: <http://www.europe-east.com/moldova/comrat.html>

³¹⁾

Gagauz. Encyclopedia of World Cultures [online]. 2016 [cit. 2016-05-09]. Dostupné z:

<http://www.encyclopedia.com/topic/Gagauz.aspx>

³²⁾

Obrázek 9: *Moldova - Comrat* [online]. Dostupné z: <http://www.europe-east.com/moldova/comrat.html>

³³⁾

GAGAUZ YERI – THE MISTERIOUS LAND OF GAGAUZIAN PEOPLE. Moldova [online]. [cit. 2016-05-24].

Dostupné z:

<http://moldova-online.travel/2013/07/gagauz-yeri-the-mysterious-land-of-gagauzian-people/>

³⁴⁾

Obrázek 10: *NATIONAL GAGAUZ HISTORY AND ETHNOGRAPHIC MUSEUM* [online]. Dostupné z:

http://moldovaholiday.travel/index.php?option=com_k2&view=item&id=47:national-gagauz-history-and-ethnographic-museum&Itemid=42&lang=en

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

https://www.hks.re/wiki/Is2016:gagazove_v_moldavii

Last update: **29/05/2024 19:37**

